21E BIJLAGE

CENTRAAL MUSEUM

VERSLAG VAN DE GEMEENTE UTRECHT OVER 1953

Personeel.

Ambtenaren. Aangesteld op arbeidsovereenkomst werden per 1 Januari 1953 als conservator Dr des. Phil. I S.H. Levie en als wetenschappelijk assistente mej. A. C. Esmeijer, litt. cand. ter voorziening in de door vertrek van de assistent-conservator E. R. Meijer, litt. drs (zie jaarverslag 1952, pag. 1) ontstane vacature. Als onbezoldigd wetenschappelijk medewerkster is per 27 April aangenomen voor onbepaalde tijd Douairière A. C. baronesse de Geer v. Jutphaas—Röell v. Hazerswoude. Als schrijver op arbeidsovereenkomst is per 2 Maart aangesteld W. J. Lambooij.

Werklieden. De arbeidsovereenkomst van de suppoost N. A. Brouwer is opnieuw met een jaar verlengd. In tijdelijke dienst kwamen de suppoost B. Stellaard en de suppoost-meubelmaker W. G. van Lunteren. Als reserve-bewaker is op arbeidsovereenkomst aangenomen L. C. M. Speekenbrink, ter vervanging bij ziekte en tijdens vacantie der bewakers J. van Nes, H. Reuterink en J. v. d. Meer, waarop hij als zodanig op 27 Juni is vertrokken, doch alsnog als hulpsuppoost heeft dienst gedaan tijdens de tentoonstelling „Nederlandse Architectuurschilders". Te zijner vervanging werd op arbeidsovereenkomst aangenomen Ph. Erisman. Op 31 December waren er 4 suppoosten, 3 vaklieden-suppoosten, 7 hulpsuppoosten waarvan 2 voor 's Zaterdags- en Zondagsmiddags, 4 voor 's Zondagsmiddags en 1 voor het Fentener v. Vlissingenhuis 's Zondags eens in de 3 weken, 6 suppoosten-bewakers, waarvan 2 vaste nachtwakers, 1 reserve-nachtwaker en 1 bewaker speciaal tijdens de tentoonstelling „Joegoslavische Fresco's", 1 reserve-suppoost-nachtwaker en 4 werksters.

Gebouwen.

De toestand van het museumgebouw werd door Gemeentewerken nagezien en waar nodig verbeterd. De verbetering der verlichting door het G.E.V.U., die in 1952 bij een voorlopige onbevredigende proefverlichting in zaal 10 was blijven steken, kreeg voor 18 zalen van het Centraal en het Aartsbisschoppelijk Museum haar beslag. Welk een verschil dit maakte allereerst voor bezichtiging der schilderijen, is reeds tijdens de tentoonstelling „Nederlandse Architectuurschilders" uit reacties van pers en publiek duidelijk gebleken. Voorts

Aan
Heren Burgemeester en Wethouders
van Utrecht.

heeft Gemeentewerken een toilet bij het suppoosten-schaftvertrek afgebroken en de gewonnen ruimte tot personeelsgarderobe ingericht, verder in een aantal zalen 7 luchtkokers verwijderd, waarop de vaksuppoosten de zalen hebben afgewerkt. In eigen bedrijf werden een plankenstelling voor boeken, ordners e.d. en 2 tafels vervaardigd. Verder hebben diverse firma's een stalen boekenstelling, enige kaartenkastjes, 2 kleine Perspex-vitrines, 11 radiatorbeugels, nieuw linoleum voor de museumzalen en 4 schilderijlijsten (plus een lijst voor rekening van de Dienst voor 's Rijks Verspreide Kunstvoorwerpen te 's-Gravenhage) geleverd en een lijst van het museum opnieuw verguld. In de depôtruimte aan de Maliebaan is door Gemeentewerken een electrische luchtververser aangebracht en zijn binnenmuren geplaatst ter voorkoming van overmatige vochtigheid.

Het ruimtevraagstuk in het museum Agnietenstraat wordt met de aanhoudende groei der verzamelingen, met name van het schilderijenbezit, steeds nijpender en zal binnen zeer afzienbare tijd de tenuitvoerlegging van een aan inmiddels gewijzigde omstandigheden aangepast plan van wijlen Ir A. v. d. Steur tot bijtrekking aan het museum en verbouwing der beide overgebleven cavaleriestallen en der conciergewoning achter het hoofdgebouw (zie jaarverslagen 1950 en 1952) onvermijdelijk maken, vooral met het oog op de voorgenomen combinatie der gemeentelijke verzamelingen met die van het Aartsbisschoppelijk Museum, het Oud-Katholiek Museum en het Provinciaal Utrechts Genootschap. Ook de noodzaak van een grondige verbetering en uitbreiding der depôtruimten van het museum, die nu reeds dringt, zal dit des te meer doen wanneer deze combinatie eenmaal een feit is. Verder laat de toestand wat betreft garderobe en sanitair alles te wensen over. Tot „garderobe" dient één kapstok achter de toonbank van de portier, bij druk bezoek moeten kapstokken in de toch al niet ruime museumhal geplaatst worden, terwijl bij grote ontvangsten museumzalen hiervoor moeten worden ingeschakeld, eveneens een zeer ongewenste toestand. Er is in het gebouw slechts één toilet voor het publiek en één in de tentoonstellingszaal, het laatstgenoemde op een zeer ongeschikte plaats.

De vervanging der glasruiten in de bovenlichten der costuum- en historische afdeling door draadglas, waarvan in de laatste twee jaarverslagen reeds sprake was, moest opnieuw tot een volgend jaar uitgesteld worden.

Brandblusmiddelen.

Alle brandblusmiddelen werden geregeld nagezien, vijf Minimax-droogpoeder-blusapparaten verzegeld, terwijl voor het museum aan de Maliebaan drie blusapparaten en twee brandslangen zijn aangeschaft. Het personeel is door de Brandweer geïnstrueerd in het bedienen van dit materieel.

Het hokje bij de rijwielstalling is voor het opbergen van de brandslangen door de suppoost-meubelmaker verbeterd.

Materiële toestand der verzamelingen.

De toestand der verzamelingen ondergebracht in het gebouw aan de Agnietenstraat en in dat aan de Maliebaan is bevredigend. Die der aan gemeentelijke en andere instellingen uitgeleende kunstwerken eveneens, voor zover de veel moeilijker contrôle, die niet wekelijks of zelfs maandelijks kan plaats vinden, toelaat zulks met gerustheid te verzekeren. In eigen bedrijf zijn ook ditmaal herstellingen aan meubelen uit de verzamelingen en aan schilderijlijsten verricht en mede met het oog op de vijf dit jaar gehouden tentoonstellingen, enige voetstukken beschilderd en opnieuw overtrokken. De heer H. Schuuring te 's-Gravenhage heeft de volgende schilderstukken hersteld: schilderijencat. 1952 nr 1361, F. Fr. G. Ph. Ziem, „Kade te Venetië", 2e helft 19e eeuw, sch. cat. 1952 nr 158, H. de Hooch, „Landschap met ruïne", midden 17e eeuw, Inv. 11078, A. G. Hulshoff Pol, „Suikerraffinaderij te Amsterdam", 1951, sch. cat. 1952 nr 1350, E. Vonck, „Vogelstilleven", 2e kwart 17e eeuw, sch. cat. 1952 nr 1129/30, N. Maes, „Portret van Jacob Martens", Idem, „Portret van Aletta Martens-Pater", beide 1680 (de N. Maes-portretten voor rekening der fam. Martens v. Sevenhoven te Almen gerestaureerd en verdoekt). Voorts zijn ter plaatse in het museum kleinere restauraties verricht aan: sch. cat. 1952 nr 49, J. G. v. Bronchorst, „Jupiter beveelt Mercurius om Argus te doden", midden 17e eeuw, sch. cat. 1952 nr 114, N. de Gisela er, „Kerkinterieur met de verschijning van Gabriël aan Zacharias",

1e helft 17e eeuw, sch. cat. 1952 nr 126, J. v. Haensbergen, „Landschap met badende vrouwen", 2e helft 17e eeuw, sch. cat. 1952 nr 1099, Justus v. Huysum, „Achtdelig kamerscherm met jachtstoet in een park", omstr. 1700. De firma H. Dik en N. W. J. de Laaf te Amsterdam heeft sch. cat. 1952 nr 1038, D. de Blieck, „Kerkinterieur", 1653 en sch. cat. 1952 nr 1035, A. v. Beerstraten, „Zeehaven met de Utrechtse Mariakerk", 1661 hersteld, het laatste bovendien verdoekt. De heer J. C. Traas te Leidschendam herstelde Inv. 11188, D. v. Baburen, „Fluitende jongen", omstr. 1620/24, de heer J. Clavaux te 's-Gravenhage hist. cat. 1928 nr 1502, Ndl. meester omstr. 1500, „Christus rust op de Calvarieberg", sculptuur, lindenhout. Dr H.P. Bremmer te 's-Gravenhage nam ter restauratie tijdelijk terug album nr 4, V. v. Gogh, „Stilleven met flessen en olielamp", 1885. De heer A. Zeegers te Amsterdam herstelde voor rekening van Jhr M. Hooft v. Vreeland te Parijs: sch. cat. 1952 nr 1126 t/m 1128, N. Maes, „Portret van Cornelis van Gheel", 1674, „Idem van Mr Gerrit Hooft", „Idem van Elisabeth Hooft-van Gheel", beide 1675, sch. cat. 1952 nr 1131/32, N. Maes toegeschreven, „Idem van Daniël Hooft", omstr. 1690, „Idem van Johanna Constantia Hooft", 4e kwart 17e eeuw, sch. cat. 1952 nr 1175/76, Ndl. meester omstr. 1640, „Idem van Mr Hendrik Hooft", „Idem van Aaghje Hooft-Hasselaer", Inv. 11044/45, N. Pieneman, „Twee idem resp. van een jongetje en meisje uit de familie Hooft van Vreeland", omstr. 1830/40. De gemeentelijke reinigings-, markt- en havendienst zwavelde 5 schilderijlijsten tegen houtworm. Hersteld voor rekening van de Dienst voor 's Rijks Verspreide Kunstvoorwerpen te 's-Gravenhage zijn de volgende 5 tapijten, alle 18e eeuw: Inv. 11080 a t/m j, Shirvan, Kasak, Adelaar-Kasak, Serabent, Karadagh. Verder werd hersteld Inv. 8191, Franse Empirependule, omstr. 1810, verguld brons, en zijn aan diverse uurwerken kleinere reparaties en regulaties verricht. Gereinigd en opgemaakt werden Inv. 11057/58, Damasten tafellaken met de geschiedenis van Diana en Actaeon en 19 dito servetten met jachttaferelen, alle 18e eeuw.

Werkzaamheden.

In samenwerking met Gemeentewerken hebben de vaksuppoosten reclamekastjes voor museumaffiches geplaatst op drukke punten

in en om de stad en 8 der richtingaanwijzers naar het museum, genoemd in het vorig jaarverslag, door grotere vervangen. Bovendien werden op enkele punten enige richtingwijzers bijgeplaatst.

De 5 in 1953 in het museum gehouden tentoonstellingen hebben directrice, staf en personeel weer veel tijd gekost aan voorbereiding en inrichting, allereerst wijl zich daaronder een zomertentoonstelling op internationaal peil bevond, doch tevens omdat twee in de eerste helft van 1954 te openen, in nog sterker mate internationaal belangrijke tentoonstellingen in 1953 moesten worden voorbereid en dus een wel zeer zware schaduw vooruitwierpen. Een schaduwzijde van de verheugende belangstelling die het Centraal Museum in steeds toenemende mate de laatste jaren voor in binnen- en buitenland sterk de aandacht trekkende tentoonstellingen heeft weten te winnen, zodat het een plaats heeft veroverd in ons kunstleven zoals de vierde stad des lands die verdient, is, dat het wetenschappelijk onderzoek — een wezenlijke taak van elk museum naast zijn meer sociaal-paedagogische — er bij in moet schieten, daar de weinige tijd welke directie en staf van ambtenaren hiervoor nog beschikbaar hadden, hoe langer hoe meer door administratie en correspondentie, alsmede eindeloos geconfereer en talloze telefoongesprekken „van buiten", in beslag wordt genomen; overigens een aan alle musea hier te lande en elders gehoorde klacht, niet omdat men het meer deelnemen aan het openbare leven op zichzelf betreurt, doch omdat men terecht vreest dat het stagneren van het onderzoek ook het opvoedend werk der musea nadelig zal beïnvloeden. Een verlichting betekent inderdaad, dat de staf dit jaar is uitgebreid met een tweede conservator en dat kon worden voorzien in de het vorig jaar ontstane en op pag. 1 van dit verslag vermelde vacature door aanstelling van een wetenschappelijk assistente.

Dat beide nieuw aangestelde ambtenaren, Dr des. Phil. I S. H. Levie en mej. A. C. Esmeijer, litt. cand. kunsthistorici zijn met academische opleiding, kan het museumwerk enkel ten goede komen. Evenzo heeft de staf een welkome uitbreiding ondergaan doordat Douairière A. C. baronesse de Geer van Jutphaas-Röell van Hazerswoude als

onbezoldigd wetenschappelijk medewerkster zich bereid heeft verklaard tot het verrichten van werkzaamheden, waar de staf al vele jaren niet aan toekwam, allereerst het samenstellen van het tot nu toe ontbrekende, hoog nodige bruikleenregister.

Tentoonstellingen.

De „Herdenkingstentoonstelling Leonardo da Vinci", geopend 13 December 1952, is 4 Januari 1953 gesloten en in de loop van het laatstgenoemde jaar gevolgd door:

1. van 28 Juni tot 28 September, tentoonstelling „Nederlandse Architectuurschilders" 1600—1900, die op 26 Juni namens de staatssecretaris mej. Dr A. de Waal, die verhinderd was, is geopend door de chef-de-bureau der afdeling Musea en Oudheidkunde van het ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen Dr F. J. Duparc, nadat wethouder H. A. Bekker als loco-burgemeester de buitenlandse gasten had verwelkomd en de directrice vervolgens een korte inleiding op de tentoonstelling had gehouden. Aanwezig waren o.a. de wethouders Dr J. de Nooy en H. v. d. Vlist, voorts Prof. Bortolotti, directeur van het Italiaans Instituut te 's-Gravenhage en Lord en Lady Cecil Newman, welke laatsten door een belangrijke inzending tot het welslagen dezer tentoonstelling hadden bijgedragen. Hoewel deze expositie zeer de aandacht heeft getrokken van kunsthistorici en liefhebbers, heeft helaas een deel van het publiek aan de term „Architectuurschilders" de „droge" voorstelling van technische plantekeningen e.d. geassocieerd en zich dus aanvankelijk van een bezoek laten afschrikken. Dank zij de propaganda van een unaniem geestdriftige pers is uiteindelijk het bezoek toch nog bevredigend geweest.

Voor velen was de expositie, met het werk der beide grootmeesters Pieter Jansz. Saenredam en Emanuel de Witte als hoogtepunten, een openbaring. Niet het minst gold dit voor Saenredam, aan welke meester enige zalen waren gewijd en van wie naast schilderijen ook tekeningen als voorstudies konden worden getoond dank zij de medewerking van het gemeentearchief, dat uit zijn rijk bezit aan fraaie tekeningen van de meester een gehele reeks ter beschikking had gesteld. Op de grote tentoonstelling van zeventiende-eeuwse Neder-

landse schilderijen, die van 4 November—20 December 1953 in de Kunsthalle te Zürich werd gehouden en die door 110.000 personen werd bezocht, is dan ook het Utrechtse voorbeeld, om Saenredam apart in enige zalen te vertegenwoordigen, nagevolgd en werd aan de directrice van het Centraal Museum verzocht een inleiding over Saenredam in de catalogus van de tentoonstelling in Zürich te schrijven en de Saenredamzalen in te richten. Ook de prachtige Malvagnatriptiek van Jan Gossaert van Mabuse uit het museum te Palermo heeft zeer de aandacht getrokken, evenals een exquise Delen ingezonden door Lord en Lady Newman en een prachtige DeWitte, voorstellende „De Oude Kerk" te Amsterdam, toebehorend aan de Misses Alexander te Londen. Op 11 September heeft de gezant van Peru, Z. E. Humberto Fernández-Dávila, vergezeld van de hoogleraar-directeur van het Spaans Instituut der Rijksuniversiteit alhier, Prof. Dr C. F. A. van Dam, een bezoek aan de tentoonstelling gebracht. Op 19 September heeft de directrice de burgemeester en enige leden van de gemeenteraad rondgeleid, op 3 Augustus Mgr P. C. v. Lierde, pauselijk sacrista en vicaris-generaal van Vaticaanstad, vergezeld van de RR.PP. Dr A. de Roos en F. van Leeuwen, O.E.S.A. De omvangrijke en zeer gevarieerde tentoonstelling, voor welker catalogus de pionier voor de geschiedenis van het Nederlandse architectuurstuk, Prof. Dr Hans Jantzen uit München de instructieve inleiding had geschreven, omvatte de negen bovenzalen ter eerste verdieping in het hoofdgebouw, waar de oudere schilders, zowel als de tentoonstellingshal, waar de 19e- en 20e-eeuwers waren ondergebracht. De Bond van Nederlandse Architecten en de Vereniging „Oud-Utrecht" hebben deze expositie met een bezoek vereerd;

2. van 28 April—15 Juni, tentoonstelling „Honderd Jaar Religieuze Kunst", welke tentoonstelling werd georganiseerd door het Bestuur der Stichting 1853—1953 en het Bestuur van het Aartsbisschoppelijk Museum en gedeeltelijk werd gehouden in de boven- en benedenkapel van het Centraal Museum in de Agnietenstraat en gedeeltelijk in het Museum van Nieuwe Religieuze Kunst, Lange Nieuwstraat;

3. van 1 tot 15 September (verlengd tot 22 September) is een ten-

toonstelling gevolgd van schilder- en beeldhouwwerk door Karel van Seben, in een bovenzaal van het Fentener van Vlissingenhuis;

4. op 30 September is in drie bovenzalen een door de heer P. F. van Overbeeke, gemeentelijk inspecteur voor onderwijs en jeugdzorg alhier, georganiseerde tentoonstelling gehouden van affiches en schildersprenten;

5. van 29 October tot 29 November (verlengd tot 3 December) tentoonstelling „Utrechtse Archieven", welke expositie door het Rijks- en Gemeente-archief alhier was ingericht in de tentoonstellingshal van het museum ter gelegenheid van de eeuwherdenking van het wetenschappelijk georganiseerd archiefwezen in stad en provincie Utrecht sinds het pionierswerk van Mr S. Muller Fzn. die, de functies van rijks- en gemeente-archivaris in zijn persoon verenigend, voor beide archieven de grondslagen heeft gelegd niet alleen, doch in een internationaal vermaarde handleiding tevens voor alle later archiefwerk de richtlijnen heeft aangegeven. De tentoonstelling is op 28 October geopend door de Commissaris der Koningin in de provincie Utrecht, de heer M. A. Reinalda, nadat het woord was gevoerd door de directrice, de rijksarchivaris in de provincie Utrecht, Dr A. J. van de Ven en de gemeente-archivaris der stad Mr J. W. C. van Campen. Onder supervisie der beide archivarissen is deze expositie, waarin gegroepeerd om een kast met Mullers verzameld werk als indrukwekkend beeld van diens fenomenale wils- en werkkracht tal van merkwaardige charters en kohieren, zegels en zegelstempels waren te bezichtigen, ingericht door de chartermeester aan het rijksarchief, Dr L. S. Meihuizen en door de hoofdcommies aan het gemeente-archief de heer G. Brinkhuis. Afgezien van het vele door beide archieven gebodene, aangevuld met enkele zegelstempels e.d. uit bezit van het Centraal Museum en van het Provinciaal Utrechts Genootschap, had het Algemeen Rijksarchief te 's-Gravenhage als glansstukken o.a. de charters resp. van de Unie van Utrecht en van het vredesverdrag van Utrecht in bruikleen afgestaan, terwijl last but not least, als derde zeer belangrijk stuk moet worden vermeld de koopoverdracht van het landgoed, waarop later het tegenwoordige paleis-Soestdijk zou verrijzen, welk charter het H.M. de Koningin heeft behaagd uit het Koninklijk Huisarchief

in bruikleen af te staan voor deze tentoonstelling. De tentoonstelling heeft niet alleen in archiefkringen en bij vakhistorici de aandacht getrokken, doch ook het publiek toonde zich verrassend geïnteresseerd. Ten einde het bezoek door leerlingen van inrichtingen van gymnasiaal en middelbaar onderwijs zoveel doenlijk te stimuleren (en tevens de museumstaf het telkens inspringen te besparen ingeval de staf der beide archieven de binnenkomende aanvragen voor rondleidingen op de tentoonstelling alleen niet af zou kunnen), zijn op 3 en 4 November resp. twee speciale rondleidingen door laatstgenoemde gehouden om de leerkrachten van deze scholen wegwijs te maken, opdat zij hun leerlingen zelf enigermate deskundig zouden kunnen rondleiden, een gelegenheid waarvan vele leerkrachten een dankbaar gebruik hebben gemaakt;

6. van 10 tot 27 December, tentoonstelling „Europese meesters vóór 1860", een reizende Unesco-expositie onder auspiciën van de inspecteur voor 's rijks roerende monumenten de heer D. F. Lunsingh Scheurleer, in de tentoonstellingshal van het museum gehouden. Zij omvatte meest vrij aannemelijke reproducties van werken van topfiguren der oudere Europese schilderkunst en beoogde allereerst het paedagogische doel, om de schooljeugd alsook die ouderen, wier inkomsten hun geen reizen naar buitenlandse musea toelaten, een beeld te geven van en belangstelling te wekken voor het werk der grote meesters. Vooral door eerstgenoemden is hiervan geprofiteerd, allereerst doordat verscheidene leraren en jeugdleiders het belang hiervan bleken in te zien en met hun leerlingen naar het museum zijn getogen. De tentoonstelling is op 9 December door de directrice van het Centraal Museum geopend.

De staf van ambtenaren heeft zich met ijver en nauwgezetheid gekweten van de jaarlijks terugkerende werkzaamheden, zoals het bijhouden der kaartsystemen, het samenstellen van het jaarverslag over 1952 en van de lijsten voor de verzekering der nieuwe aanwinsten over dat jaar, de inventarisering dezer aanwinsten, de administratie der boekerij, het maken en registreren der fotografische opnamen enz. en evenzo van de historische en kunsthistorische nasporingen, welke

de tentoonstellingen en de steeds in aantal toenemende verzoeken van buitenaf hebben medegebracht, terwijl het aantal rondleidingen dat werd aangevraagd nog steeds groeit nu het publiek met de in 1951 verhoogde tarieven (die dit aantal tijdelijk wat hadden doen teruglopen) vertrouwd is geraakt. Deze tendentie heeft geleid tot het instellen van een vaste Donderdagmiddagrondleiding voor de schooljeugd, telkens door een ander deel der verzamelingen. De eerste rondleiding hiervoor vond plaats op 9 April. Tevens werd in de maand Mei een proef genomen met Zondagmiddagrondleidingen. Deze wierpen echter niet die vruchten af, die men verwachtte en werden daarom met ingang van 13 October vervangen door een vaste Dinsdagavondrondleiding voor het volwassen publiek, om dit, voor zover het overdag bezet is en tevens op Zaterdag- en Zondagmiddagen om andere redenen de weg naar het museum niet vindt, toch op te vangen.

De Museumcommissie heeft in 1953 in het museum vergaderd op 17 April en 18 September, de Medezeggenschapscommissie is dit jaar bijeengekomen op 11 Maart.

De volgende ontvangsten en bijeenkomsten zijn te vermelden: op 16 Januari is in overleg met de voorlichtingsambtenaar der gemeente Mr P. v. Dijke een persconferentie in het museum belegd betreffende de herinrichting der zalen en de plannen voor de zomertentoonstelling. Op 16 Februari heeft de rijksinspecteur voor roerende monumenten, de heer D. F. Lunsingh Scheurleer, als voorzitter van het landelijk comité voor het rampenfonds, in het museum een vergadering belegd ter bespreking van het z.g. plan-Jungling met vertegenwoordigers der verschillende museum-directies. Volgens dit plan zou het publiek kunstvoorwerpen beschikbaar stellen voor een reeks provinciale veilingen ten bate van het rampenfonds, met de musea als plaats van inlevering. Wegens onvoldoende belangstelling, hoofdzakelijk te wijten aan het late tijdstip waarop de inzameling werd begonnen, in elk geval te lang na de stormramp en nadat de grootste offervaardigheid reeds was begonnen te luwen, zijn deze plaatselijke veilingen niet doorgegaan, doch vervangen door een centrale veiling in het Gemeentemuseum te 's-Gravenhage, waar ook bij het Centraal Museum ingeleverde voorwerpen zijn geveild en die in totaal *f* 30.000 heeft opge-

bracht. Op 13 Maart is het college van Burgemeester en Wethouders de na de tentoonstelling „Utrechts Zilver" heringerichte zalen van het museum komen bezichtigen. Op 26 Maart heeft de juridische faculteit der Rijksuniversiteit in het museum een lunch aangeboden aan Dr Bollà uit Zwitserland ter gelegenheid van diens erepromotie in de rechten. Op 7 Mei hield het Bernulphusgilde in de kapel van het museum zijn jaarvergadering, evenals op 19 Augustus de Vereniging „Oud-Utrecht" de hare. Op 5 Juni heeft het gemeentebestuur de congressisten van het te Utrecht gehouden bronchoscopistencongres een ontvangst bereid en op 1 Augustus die van het internationaal congres voor parapsychologie. Op 6 Juni is de nationale en internationale pers door het gemeentebestuur in het museum ontvangen, terwijl op 8 Juni na een ontvangst ten stadhuize het contactcentrum op voorlichtingsgebied het museum heeft bezocht. Op 19 September zijn de leden van de Gemeenteraad en hun dames op de tentoonstelling „Nederlandse Architectuurschilders" door de directrice rondgeleid. Op 21 September heeft het college van Burgemeester en Wethouders het museum Maliebaan in ogenschouw genomen. Op 11 October bezocht de Vereniging „Haerlem" het museum. Op 19 December is de Vereniging „Oud-Utrecht" door de conservator der historische afdeling rondgeleid door het historisch museum der stad. Op 12 December ten slotte heeft het gemeentebestuur de Stichting „Stadsontspanning" in de stijlkamers van het museum ontvangen.

In het kader van de „Ambtelijke Vorming" hebben dit jaar acht excursies naar het Centraal Museum plaats gehad in aansluiting bij het programma van het seizoen 1952/53, te weten op 24 en 31 Januari, 13, 14, 21 en 28 Februari en 7 Maart. Eveneens werden voor „Ambtelijke Vorming" rondleidingen verzorgd op de tentoonstelling „Nederlandse Architectuurschilders" en wel op 4 Augustus, 1 en 8 September en op de tentoonstelling „Utrechtse Archieven" op 9 November. Tevens werden op de laatstgenoemde tentoonstelling nog rondgeleid op 12 November de „Rotaryclub " en op 19 November de Vereniging „Oud-Utrecht".

Aan uitvoeringen, die in de tentoonstellingshal zijn gehouden, zijn nog te vermelden de navolgende concerten onder auspiciën van de Stichting „Utrechtse Kring":

op 16 Januari, zangrecital door Cora Canne Meyer, alt mezzo, begeleid door Liesbeth Rümke, piano;

op 24 Februari, kamermuziekavond van het gezelschap voor Oude Muziek: Hans Philips, clavecimbel, Lien Beyers, korthalsviool, Herman Ehrenfeld, traverso, Corry Jansen-Reder, viola da gamba, Lies Olivier, 2e viool, Jan Kras, altviool, Marius de Wind, contrabas;

op 26 Februari, zangrecital door Watty Krapp, alt, begeleid door Ans Verbeek, piano;

op 16 April, sonatenavond door Riele Queling, viool, Georges Enderlé, piano, Dick Alma, fluit;

op 13 October, kamermuziekavond door Hubert Barwahser, fluit, Haakon Stotijn, hobo, Gerard van Blerk, piano;

op 8 December, pianoavond door Tini Bresser.

Hierbij komt dan nog op 25 April een sonatenavond op eigen gelegenheid door Johan Blok, viool, begeleid door Paul Kurpershoek, piano.

De oud-hoogleraar in de kunstgeschiedenis aan de Rijksuniversiteit van Utrecht, Prof. Dr W. Vogelsang, heeft op verzoek der directrice zich dit jaar bereid verklaard in het Centraal Museum voor de staf van ambtenaren en voor enkele belangstellende studenten van het Kunsthistorisch Instituut een privatissimum over de geschiedenis der kunstnijverheid te geven.

In de periode van begin October 1953 tot het einde van het academisch semester 1953/54 heeft de oudste Nederlandse kunsthistoricus dit werkcollege gewijd aan de geschiedenis van het meubilair en met jeugdig enthousiasme de bovengenoemde deelnemers doen profiteren van zijn rijke en veelzijdige kennis. Door de staf en enkele belangstellende studenten is van deze unieke gelegenheid om onder bij uitstek bevoegde leiding hun kennis te verrijken betreffende een onderwerp, dat anders in het academisch curriculum slechts terloops een plaats krijgt ingeruimd, dankbaar gebruik gemaakt.

Aanwinsten

Ten geschenke werden ontvangen:

Voor het Historisch Museum der stad: Inv. 11072/73, Kaartje van

stad en vrijheid van Utrecht, uitgave Isaak Tirion, Amsterdam 1757, Stadsplattegrond van Utrecht, omstr. 1750, kopergravures waarschijnlijk uit boeken gelicht; Inv. 11075/76, Blad uit Beekman's „Geschiedkundige Atlas van Nederland" met de emuniteiten der Utrechtse kapittelkerken omstr. 1550 naar de plattegrond van Jacob van Deventer, 's-Gravenhage omstr. 1900, Martinus Nijhoff, litho; Gecalligrafeerde proclamatie betreffende de geboorte van H.K.H. prinses Beatrix op 31 Januari 1938, O.I. inkt met rode initialen op crême papier, alle geschenk van mevr. de wed. G. J. P. de Bas-de Haas alhier; Inv. 11088, Kannetje van ongeglazuurde geelgrijze aarde, Nederrijns aardewerk, fabriek Siegburg, 15e/17e eeuw, van R. Kooistra alhier; Inv. 11089, Gedreven zilveren bokaal door de stamgasten der jachtdiners op Beukenburg te Maartensdijk op 3 November 1855 aangeboden aan Jhr Jakob Constantijn Martens van Sevenhoven, de kelk versierd met jachttafereel, het deksel met het wapen Martens (met schenkingsoorkonde); Inv. 11092 t/m 11095, Gouden zegelcachet van mevr. Martens van Sevenhoven-Martens, omstr. 1850, Bronzen idem van David Johan Martens, omstr. 1860, Zilveren idem uit de familie Martens van Sevenhoven, omstr. 1850, Nederlandse ducaton geslagen te Utrecht, 1791, zilver; Inv. 11098 t/m 11100, Penning waarschijnlijk van een Utrechts theologisch dispuut, omstr. 1820 (?), lood, Prijspenning vanwege de afdeling Utrecht der Nederlandse Huishoudelijke Maatschappij ter gelegenheid van een plantententoonstelling in 1824 uitgereikt op naam van J. H. M. Martens, zilver, Beschermheerspenning van een schietwedstrijd te Utrecht in 1869 gehouden (waarschijnlijk der schutterij), brons, alle van de familie Martens van Sevenhoven te Almen; Inv. 11101/02, Gedrukte oorkonde ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan der Vereniging van Notarissen alhier op 1 October 1911, crême papier, Penning geslagen op de versiering der Tolsteegbrug bij gelegenheid van de Utrechtse maskerade van 1911, met ring om te dragen, zilver (2e exemplaar), van notaris A. Ridder alhier; Inv. 11109/10, Twee potdeksels van ongeglazuurde rode aarde, de 2e met kerbschnittornament, laat-Frankisch, 6e/10e eeuw, opgebaggerd uit de Van Hoornekade, van de firma gebrs. Van der Linde alhier; Inv. 11111/12, Huisdeur versierd

met Korinthische pilaster, 18e eeuw, bruingeverfd en gevernist eikenhout met koperbeslag, IJzeren bijbehorende sleutel met koperen scharnier, beide 18e eeuw, van M. Schaap alhier (behoudens goedvinden van de a.s. nieuwe eigenaar van het pand), afkomstig van de Plompetorengracht; Inv. 11155 t/m 11158, De volgende potloodtekeningen door Jan Hendrik Maronier: „Portret van Ir H. F. Mertens, architect te Bilthoven", 1937, „Portret van J. J. v. Goor", 1942, *„De handen van Jac. J. van Goor, medailleur", 1942*, *„Portret van Jan Kriege, edelsmid te Woerden", 1944*, van de kunstenaar te 's-Gravenhage; Inv. 11159 t/m 11165, De volgende in brons geslagen penningen en plaquetten door Jac. J. van Goor: Penning aangeboden aan Dr Abraham Kuyper, 1907, Idem aan Jacob Vos ter gelegenheid van het 35-jarig bestaan der juweliersfirma Jac. Vos & Co door het personeel, 1911, Idem aan William Veder, 1e kwart 20e eeuw, Rechthoekige plaquette aangeboden aan Job Duyvis bij het 50-jarig bestaan der firma Job Duyvis en Zn, 1930, Penning aangeboden aan Mr H. J. van Heyst, directeur van Van Heyst's Radiatorenfabriek te 's-Hertogenbosch, 1936, Penning aangeboden aan Dirk Willem Stork, medeoprichter-directeur der Centrale Werkgevers Risico Bank, op zijn 70e geboortedag, 1e kwart 20e eeuw, Penning aangeboden aan J. M. baron van Voorst tot Voorst, directeur der Overijsselse Onderlinge Brandwaarborg Maatschappij, 1909, van J. H. Maronier te 's-Gravenhage.

Voor de afdeling Kunst:

Schilderijen: Inv. 11078, *A. G. Hulshoff Pol, „De suikerraffinaderij te Amsterdam", 1953*, van mevr. J. Bauer-Stumpff te Amsterdam; Inv. 11148, *N. Knupfer, „David spelende voor Saul", 2e kwart 17e eeuw*, van de firma Edward Speelman Ltd. te Londen; Inv. 11089a, *K. J. Huineman, „Straatje te Gent", omstr. 1900*, van Ir J. G. Huineman te Zwolle.

Tekeningen en prenten: Inv. 11074, Reproductie van Jacob Houbraken's gravure naar Gerard Honthorst's geschilderd portret van stadhouder Willem II (proefdruk uit een boek), 1649, Inv. 11077, P. A. v. Rees, „De slagkruiser Harer Majesteits Koningin Wilhelmina

der Nederlanden", gekleurde zwartkrijt-tekening, omstr. 1910, beide van mevr. de wed. G. J. P. de Bas-de Haas alhier; Inv. 11083, Als nieuwjaarswens-1953 gebezigd typografisch proefblad „A Daily Prayer for Printers", copie van een wens van de Londense drukker J. H. G. Ernesti uit 1733, in zwart met rode initialen, druk van de Flakkeese Drukkerij J. en M. Boomsma te Middelharnis voor A. M. Witte-Huijzer alhier, van laatstgenoemde; Inv. 11091, André Benoit Barreau Taurel naar Nicolaes Pieneman, „Portret van koning Willem III", staalgravure, omstr. 1855, van de familie Martens van Sevenhoven te Almen; Inv. 11106, *M. W. van der Valk*, *„Boerderij bij het vallen van de avond"*, tekening in zwart en gekleurd krijt, *1e kwart 20e eeuw*, legaat van mevr. Th. J. Sleeswijk-van Bosse te Lage Vuursche; Inv. 11114 t/m 11136, de volgende litho's en linoleumsneden door Adr. Joh. Jac. de Winter: „Sprookje van bloem en slang", kleurenlitho, „Boerderij aan het water", Idem in gepointilleerde techniek op grijs papier, „Berglandschap met rotspieken", „Boomstudie", litho's, het berglandschap afgedrukt op groen papier, alle 1917 of omstr. 1917, „Sprookje van bloem en slang", „Fantastische bloem op zwarte grond (orchidee)", beide linoleumsneden, 1928, „Klein berglandschap met rotspieken (Dolomieten)", litho, 1928, „Groot berglandschap met rotspieken (Dolomieten)", „Compositie met papegaai, waterlelies en palmbladeren", „Hagedis op zwarte grond", „Sluipende luipaard", „Paddestoelen", linoleumsneden, „Compositie van gestyleerde orchideeën", litho, „Hooiberg met schuren tegen donkere hemel", „Zandschuiten gemeerd aan een rivieroever", „Compositie van een hagedis, bloemen en bladeren", „Fantastische orchidee", „Klimmende hagedis tussen bladeren", „Compositie van orchidee en bladeren", „Twee boomstammen", „Klaprozen", „Jonge spreeuw op tak", linoleumsneden, alle 1928, van de broeder van de kunstenaar, J. J. de Winter alhier; Inv. 11142, *Claude de Jongh*, *„Gezicht op Canterbury"*, gewassen tekening in bistre, *1615*, van mevr. de wed Hoynck J. M. van Papendrecht-Mees te Rotterdam; Inv. 11172, *Alfred Löb*, *„Portret van de kunsthistoricus Geheimrat Prof. Dr Max J. Friedlaender"*, *1932*, van de kunstenaar.

Meubelen: cat. 1904 No 424, „Mahonie Huisorgel, gemerkt H. H.

Hefs me Fecit Gouda 17 $^{7}/_{3}$ 92", van de erven van Mr A. J. Labouchère, gewoond hebbende te Zeist; Inv. 11178, Witgelakt ijzeren vuurmand met komfoor en opzetplanken en Inv. 11182, Gebloemd vuurmandkleed van groen linnen damast (gevoegd bij het vorig nr), beide 19e eeuw, van mej. M. de Clercq te Zeist.

Goud en zilver: Inv. 11084 t/m 11087, Twee gedreven zilveren heften van pistoolmessen versierd met voluut, gestyleerde lelie en parelrand, Dergelijk heft versierd met rocaille-schelpvoluut en initialen „AW", 1e helft 18e eeuw, Dessertmesje met achtkantig agaten heft in zilveren vatting, 1e helft 19e eeuw, van M. Schaap alhier; Inv. 11219, *Gouden trouwring* (volkskunst), versierd met ineengelegd paar handen en de namen Pieter Ghisbers en Merrich Willems, *17e eeuw*, gevonden bij Kamerik, van de Provinciale Waterstaat alhier.

Ceramiek: Inv. 11189, Schaal op voet door Dick Huberts van dof bronsgroen aardewerk met ingekrast en geponst geometrisch decor, 1953, van Douairière A.C. baronesse de Geer van Jutphaas-Röell van Hazerswoude alhier; Inv. 11190/91, Bakje van sang-de-boeuf-kleurig, lichtgrijs gevlekt geglazuurd aardewerk, Plat rond idem met voetje van gecraqueleerd geglazuurd lichtgrijs aardewerk gevlamd in turkooisblauw, beide door Jan Boon Jr, 1953, van J. Boon Sr te Bilthoven.

Glaswerk: Inv. 11090, Kegelvormig likeurkarafje op voet, geribd met ingeslepen stop, midden 19e eeuw, van de familie Martens van Sevenhoven te Almen.

Costuums: Inv. 11168/69, Rijtuigparasolletje van zwarte machinale kant met opvouwbaar ivoren handvat, Waaier van à-jour gesneden ivoor in Japanse stijl, Rouwwaaier van zwarte doorgestikte zijde met ebben en schildpadden montering, alle 3e kwart 19e eeuw, Inv. 11179/80, Japon van crême sisalhennep-weefsel, 1911, Japon voor jong meisje van wit batist met Palembangse kant, omstr. 1909, alle van mevr. A. M. Bardet-Hupkes alhier; Inv. 11192 t/m 11202, De volgende babymutsjes, 19e eeuw: Vier mutsjes van linnen kunstbreiwerk met kraaltjes, het 1e en 3e met strook van Mechelse kloskant, Mutsje van doorgestopte tulle met strook idem, Mutsje van doorgestopt en geajoureerd neteldoek, Drie mutsjes van genopt doorgestopte

en geajoureerde tulle, Mutsje van tulle met Mechelse kloskant, Fragment van een geappliqueerd tullen mutsje (de bol ontbreekt), alle van mevr. de wed. C. Mulder-Milius te Broek-in-Waterland.

Varia: Inv. 11096/97, Halve gulden van Holland, 1749, zilver, Kartonnen doosje bevattende de volgende niet-Utrechtse zilveren (tenzij anders aangegeven) munten en penningen: Vijffrancstuk van Lodewijk XVIII, 1824, Franc van Napoleon I, 1808, Peseta van Alfonso XII, 1885, Penning geslagen op de prins van Oranje bij Waterloo, 1815, Idem geslagen op Napoleon op St Helena, na 1815, Idem op de 50-jarige herdenking der onafhankelijkheid van Nederland, 1863, in 2 exemplaren resp. in zilver en in brons, Idem (in doosje) op het 350-jarig bestaan van het Burgerweeshuis te Amsterdam, 1870 (alle voor ruil of verkoop bestemd), van de familie Martens van Sevenhoven te Almen; Inv. 11103*a-b*, Twee niet-Utrechtse, voor ruil of verkoop bestemde penningen: *a.* geslagen op de geboorte van prinses Juliana, 1909, zilver, *b.* geslagen op de 100-jarige herdenking van Nederlands onafhankelijkheid, 1913, brons, van notaris A. Ridder alhier; Inv. 11153/54, Twee onderscheidingstekens voor de vrijwilligers in de 10-daagse veldtocht in de vorm van een Malthezerkruis, 1831, brons, van het Fries Scheepvaartmuseum te Sneek; Inv. 11166/67, Pop in Noordhollandse boerendracht met bijbehorend ondergoed, midden 19e eeuw, Popje (nieuw) in Hindeloper kleertjes, meest oud, einde 18e eeuw, van mevr. A. M. Bardet-Hupkes alhier; Inv. 11181 a-l, twaalf lapjes en stroken van diverse kant, 19e eeuw, van idem; Inv. 11187, kraanzaag, 19e eeuw, van B. van den Berg Hz. te Westbroek.

Aangekocht uit het Museumfonds werden:

Voor het Historisch Museum der stad: Inv. 11082, Kom van lichtgele ongeglazuurde aarde, 17e eeuw, opgebaggerd bij Bodegraven; Inv. 11105, *Dukaat geslagen te Utrecht, 1597*, goud; Inv. 11138, *J. H. Verheyen, „Gezicht op de Tolsteegpoort te Utrecht", 1821*; Inv. 11143 t/m 11147, Reliëf voorstellende de Gerechtigheid in ovaal medaillon, hardsteen, vier gesmeed ijzeren haardplaten, alle 18e eeuw, afkomstig van het voormalig Kunstnijverheidsmuseum (Witte-

vrouwensingel); Inv. 11214/15, Twee tegeltableaux met landschapsdecor waarin vee en figuren van paars Delfts aardewerk, 18e eeuw, afkomstig van een boerderij uit Kockengen.

Voor de afdeling Kunst:

Schilderijen: Inv. 10959, J. Bieruma Oosting, interieur, 1943; Inv. 11137, C. van Poelenburgh en A. Keirincx, „Cymon en Iphigenia", 2e kwart 17e eeuw: Inv. 11139/41. E. Fernhout, „Bloemenstilleven", 1937; *C. C. van Haarlem, „Doop van Christus", einde 16e eeuw*; Lydia Radda, „Bloemenstilleven", omstr. 1940; Inv. 11175, F. Hart Nibbrig „Breistertje", 1e kwart 20e eeuw; Inv. 11188, *D. van Baburen, „Jongen met fluitje", omstr. 1620/24*; Inv. 6941, *Is. Israels, „Liggend naakt"*, Inv. 6944, *W. B. Tholen, „Havengezicht bij Enkhuizen", beide einde 19e eeuw* (beide bruikleen sedert 19 September 1932 van mevr. de wed. M. Vinke-van der Liet te Huis ter Heide, teruggenomen 7 October 1953, doch aangekocht 1 December ter veiling bij de firma Frederik Muller en Co te Amsterdam); Inv. 11208, *C. Buys de Oude en J. van Scorel, „Bewening van Christus", omstr. 1529/30*; Inv. 11212, H. J. H. Rijkelijkhuizen, „Gelders landschap", midden 19e eeuw; Inv. 11216, Fr. Klein, „Circus", omstr. 1950; Inv. 11217, Is. Israëls, „Stoomcaroussel", omstr. 1910.

Tekeningen en prenten: Inv. 11171 en 11173/74, De volgende drie etsen door Alfred Löb: „Draperiestudie", omstr. 1930, „Negerin", 1934, „Naaiende oude vrouw", 1948; Inv. 11204/05, Chr. van Geelen Jr, „Portret van Cornelis Johannes Fock", Idem, „Portret van Theodora Fock-van Bergen", (pendant van het vorig nr), beide pastels, 2e helft 18e eeuw; Inv. 11211, J. Boon Sr, „Portret van Prof. Dr B. C. Molkenboer", potloodtekening, omstr. 1940; Inv. 11218, *Is. Israels, „Afscheid der kolonialen", 1883*, zwartkrijttekening.

Meubelen: Inv. 6951, *Gobelin voorstellende de brand van Troje, Frans, einde 16e eeuw* (bruikleen sedert 19 September 1932 van mevr. de wed. M. Vinke-van der Liet te Huis ter Heide, teruggenomen 7 October 1953, doch aangekocht 1 December ter veiling bij de firma Frederik Muller en Co te Amsterdam); Inv. 11207, Driedelig met as-

best ingelegd licht eiken dressoir met opstand, ontwerp architect Klaarhamer, uitgevoerd door architect Rietveld, omstr. 1910.

Zilver: Inv. 11079/80, *Stel van 12 pistoolmessen in Lodewijk XIV-stijl* met gestyleerd akantblad versierd, *1e helft 18e eeuw, Opengewerkt rond Empire kluwenbakje*, vervaardigd door Jan Hendrik Boers, *1803*, beide Utrechtse keur.

Varia: Inv. 11213, Arreslede, lichtblauw gelakt met verguld en met winterlandschapjes beschilderd door A. Busschieter, met paardentuig met bellen en pluim, beide midden 19e eeuw.

Met de verzamelingen werden verenigd:

Voor het Historisch Museum der stad: overgedragen door Gemeentewerken: Inv. 11107/08, Drie fragmenten van een gebeeldhouwde grafzerk, het grootste met wapenschild waarin drie gefreinde heraldieke lelies, hardsteen, Elf (deels beschadigde) ongeglazuurde roodaarden vloertegeltjes, alle 16e eeuw, opgegraven bij de sterrenwacht; Inv. 11113, Stijl van een inrijhek van een boerderij met naakt vrouwenbeeld in hoog relief, 18e eeuw, zandsteen (verweerd en beschadigd), opgegraven in de Oudwijkerdwarsstraat; Inv. 11177, Gebeeldhouwd schoorsteenfries (gebroken en in tweeën gezaagd) versierd met drie medaillons, in het middelste St Maarten met de bedelaar, in de beide andere elk een schilddragende engel, 15/16e eeuw, zandsteen, afkomstig van het oude Bisschopshof (Achter de Dom).

In bruikleen aan het museum ontvangen werden:

Voor de afdeling Kunst:

Schilderijen: Inv. 11071, G. E. van der Horst, „Stad aan de Middellandse Zee", omstr. 1940 (bewaargeving sedert 30 Mei 1949, als bruikleen ingeschreven 1 Januari 1953), van W. Janssen te 's-Gravenhage; Inv. 11081, A. Saverijs, „Hooiland met Canadapopels", 1916, van mevr. L. Boeke-Mirandolle alhier.

Beeldhouwwerk: Inv. 11176, *Ch. Weddepohl, Beeldgroep „Moeder en kind", 1953*, bruingrijze chamotte, van de Dienst voor 's Rijks Verspreide Kunstvoorwerpen te 's-Gravenhage.

Meubelen: Inv. 11203, Tweedeurse lage Vlaamse kast, 1e helft 17e eeuw, eikenhout, van mevr. Th. J. M. A. Athmer-Batenburg alhier; Inv. 11210, Friese staande klok in Lodewijk XV-stijl, midden 18e eeuw, notenhout, van mej. E. de Clercq alhier; Inv. 11220, Kunstkast met inlegwerk van noten- en palissanderhout, het binnenwerk belegd met schildpad, 1e helft 17e eeuw, van Mr W. K. baron van Dedem alhier; Inv. 11206, Haardscherm met kruissteekborduurwerk van mevr. M. de Koo-Elink Schuurman te Amsterdam; Inv. 11080 a t/m j, De volgende Perzische tapijtjes: a. Karadagh, b. en c. Serabent, d. en e. Shiraz, f. Kazak, g., h. en i. Shirwan, j. Beshir, alle 19e eeuw, van de Dienst voor 's Rijks Verspreide Kunstvoorwerpen te 's-Gravenhage.

Ceramiek: Inv. 11183 t/m 11186, Smal toelopende vaas van Rozenburgaardewerk met polychroom gestyleerd bloemdecor, omstr. 1900, Buikige nauwgehalsde vaas van Gouds aardewerk met polychroom decor van gestyleerde bloemrosetten en bladeren, ontwerp W. Muller(?), omstr. 1910, Blaker eveneens van Gouds aardewerk, vierkant model met polychroom bloem- en bladrankendecor, omstr. 1905, Vaas van Frans aardewerk(?) met nauwe hals en donkerblauw bloempatroon op gevlamd groene grond, 1915, alle van mej. M. A. H. van Es alhier.

Costuums: Inv. 11104, Avondmantel van wijnrood fluweel met lichtbeige zomerbont, 1928, van mej. M. A. H. van Es alhier; Inv. 11149, Crême linnen doopkleed van Perzisch à-jour borduursel, met kloskant, 19e eeuw, van Douairière A. C. baronesse de Geer van Jutphaas-Röell van Hazerswoude alhier.

In bruikleen van het museum gegeven werden:

Aan het kabinet van de Commissaris der Koningin (Griffie van Paushuize, Achter St Pieter 20): Inv. 9531, Vijfdelig kaststel bestaande uit drie vazen met deksels en twee bekers van blauw nieuw-Delfts aardewerk met bloemdecor in Rococo-omlijsting, Joost 't Hooft, „De Porceleyne Fles", 1885;

Aan het stadhuis der gemeente Utrecht: voor de kamer van de burgemeester: sch. cat. 1952 nr 86, J. C. Droochsloot, „Het bad van

Bethesda", midden 17e eeuw; voor het kabinet van de burgemeester: Inv. 10493, P. P. Schiedges, „Herder met kudde bij een schaapskooi", aquarel, omstr. 1910;

Aan het bureau van de commandant der brandweer (Minrebroederstraat 5): sch. cat. 1952 nr 1210, Nederlands meester 2e helft 17e eeuw, „Zeegezicht";

Aan het bureau van de kinderrechter (Wittevrouwensingel 27): sch. cat. 1952 nr 81, J. C. Droochsloot, „De getrouwe en de onnutte dienstknecht", 1635;

Aan het Utrechts Conservatorium (Lange Nieuwstraat 2): Inv. 10977a, Steinwayvleugel, omstr. 1940.

Voor onbepaalde tijd als tekenmodellen, de volgende gipsafgietsels van beeldhouwwerken door Dr J. Mendes da Costa, 1e kwart 20e eeuw:

Aan de heer Bosscha (Biltstraat 182), *alhier:* Inv. 5148, „Jongen uit Huizen";

Aan de Gemeentelijke Avondschool voor Nijverheidsonderwijs (Van Asch van Wijckskade 20): Inv. 5166/67, „De Spaarzaamheid" en „De Waakzaamheid", Inv. 5207, „Het onheil aan banden" (gevleugelde leeuw), Inv. 5210 a-b en 5212a, Drie figuren van Zuidafrikaanse boeren, Inv. 5288, „Knielende vrouwenfiguur met stralende zon";

Aan het Genootschap Kunstliefde alhier (Nobelstraat): Inv. 5149, „Meisje uit Huizen", Inv. 5165, „De beschermende liefde", Inv. 5168, „De wisselvalligheid der tijden", Inv. 5208/09, „Het onheil aan banden" (gevleugelde leeuw), „Christiaan de Wet", Inv. 5290 a-b, Twee figuren van Zuidafrikaanse boeren.

Verliezen.

Uit bruikleen aan het museum teruggenomen werden:

Door mevr. G. van den Bergh-baronesse Schimmelpenninck van der Oye te Wassenaar uit bruikleen van hare moeder mevr. H. baronesse Schimmelpenninck van der Oye-Huyssen van Cattendijke aldaar: Inv. 6375, Twee kasten met Chinese landschappen in vernis-Martin op zwartgelakte schragen, midden 18e eeuw;

Door de Dienst voor 's Rijks Verspreide Kunstvoorwerpen te 's-Gravenhage: sch. cat. 1952 nr 1113, Ph. de Koninck, „Onweersland-

schap", sch. cat. 1952 nr 1358, E. de Witte, „Interieur van een gothische kerk", beide midden 17e eeuw; sch. cat. 1952 nr 1283, B. van Orley, „Tempelgang van Maria", 2e kwart 16e eeuw;

Door mevr. A. W. Fabius van Tienhoven te Baarn: sch. cat. 1952 nr 1080, A. Hanneman, „Mansportret", lid der familie van Buren, omstr. 1640; sch. cat. 1952 nr 1104/05, L. L. de Jongh, „Portret van Isaac van Buren", Idem, „Portret van Elisabeth van Buren-Biscop", pendant van het vorig nr, beide 1651; sch. cat. 1952 nr 1159, H. van der Mij, „Familiegroep" voorstellende Mr Hendrik van Buren, zijn vrouw Anthonia van Buren-Marcus en hun zoon Pieter, 1744(?); sch. cat. 1952 nr 1172, Nederlands meester 2e kwart 17e eeuw, „Mansportret", lid der familie van Buren; sch. cat. 1952 nr 1181, Nederlands meester omstr. 1645(?), „Idem"; sch. cat. 1952 nr 1312, H. J. Serin, „Portret van Wilhelmina Antonia Chais-Pauw", 1739; sch. cat. 1952 nr 1329/30, J. Verkolje, „Mansportret", lid der familie van Buren, „Vrouwenportret" idem, pendant van het vorig nr, beide 1688; sch. cat. 1952 nr 1344/45, „Mansportret" idem, „Vrouwenportret" idem, pendant van het vorig nr, beide 1668; sch. cat. 1952 nr 1348, W. van der Vliet, „Mansportret" idem, 1636 (1638?); sch. cat. 1952 nr 1356/57, „Vrouwenportret" idem, „Idem" idem, pendant van het vorig nr, beide 1701; Inv. 7770, J. Weijns, „Portret van J. Fabius", 2e helft 19e eeuw;

Door mevr. de wed. M. Vinke-van der Liet te Huis ter Heide: Inv. 6940, 6942, Is. Israëls, „Amazone", kort na 1900, Idem, „Twee vrouwen in interieur", omstr. 1910; Inv. 10404, Idem, „Twee Javaanse danseressen", 1921; Inv. 6951, Jos. Israëls, „Zigeunerjongen", omstr. 1843; Inv. 6943/44, W. B. Tholen, „Boerderijtje aan de vaart", Idem, „Havengezicht bij Enkhuizen"; Inv. 6946/47, Idem, „Gezicht op de Brasemermeer", Idem, „Riviergezicht bij zonsondergang", alle kort na 1900; sch. cat. 1952 nr 187, J. H. L. Meijer, „Strandgezicht bij maanlicht", omstr. 1910; sch. cat. 1952 nr 1376, B. J. van Hove, „Stadsgezicht", aquarel; sch. cat. 1952 nr 1029, J. Akkersdijk, „Feestende boeren bij een herberg", beide midden 19e eeuw; Inv. 7028, J. Voerman, „Onweer boven Hattem"; Inv. 6948, J. H. Wijsmuller, „Havengezicht te Amsterdam"; Inv. 6954, Th. E. A. de Bock,

„Boslandschap met beek"; Inv. 6949, A. M. Gorter, „Bosgezicht", alle omstr. 1900; bovendien teruggenomen waarop aankoop voor het museum ter veiling is gevolgd: Inv. 6941, Is. Israëls, „Liggend naakt"; Inv. 6945, W. B. Tholen, „Havengezicht bij Enkhuizen met de Dromedaris", beide kort na 1900; Inv. 6951, Gobelin „De brand van Troje", Frans einde 16e eeuw;

Door de erven van wijlen mevr. de wed. E. M. M. Mijnssen-Geltner te Den Dolder: De volgende stukken ceramiek, glaswerk en beeldhouwwerk, blauw Delfts aardewerk: Inv. 10303/04, Theebusje met Chinees rivierlandschap, „De Witte Starre", 1e helft 18e eeuw, Haringschaaltje op drie pootjes, in de vorm van een dubbele haring, Albertus Kiell Jr fabriek idem, omstr. 1762/72; Inv. 10306/07, Geschulpt fruittestje op drie pootjes met bloemdecor, Geschulpt onderschaaltje van een fruittest met rivierlandschap, beide Jan Theunis Dextra, „De Grieksche A", omstr. 1764; Inv. 10309/10, Vistreeft met decor van vissen op genopte grond, Theepotje met decor van vogels, ranken en arabesken alsook latere tinmontering, 18e eeuw; Inv. 10312, Bierkan met pauwen e.a. vogels, bloemen en arabesken alsook later tinnen deksel, begin 18e eeuw; Inv. 10313, Achthoekige gelede vaas met deksel en decor van een jongen, hekwerk en bloemvazen, Anthonie Jeronymus van der Kloot, „De Drie Vergulde Astonnekens", omstr. 1720; Inv. 10314, Rechthoekige tulpenvaas op voet, deksel met houders voor acht tulpen en landschapsdecor, onbekend merk; Inv. 10316/21, Twee zittende Hotei-figuren, de eerste Anthonie Jeronymus van der Kloot, „De Drie Vergulde Astonnekens", Koe met zittende melker, Twee muiltjes met decor van bloemen en gearceerde banden, Louwijs Fictorsz., „De Dobbele Schenckan", alle omstr. 1700, Groot bord met tot over de rand een Chinese tuin en landschap, Gerrit Pietersz. Kam, „De Drie Vergulde Astonnekens", Idem met tot over de rand een Hollands landschap waarin figuren, stijl Arend Arendsz. Cosijn, „De Roos", beide einde 17e eeuw; Inv. 10323/24, Geschulpt diep bordje met oranjeboom en bloemornament, onbekend merk, 18e eeuw, Diep bakje met pauw en geluksmotieven, 2e helft 18e eeuw; Inv. 10326 t/m 10333, Langwerpige plaquette met schulprand en Chinees huis met tuinhek, figuren en vogels, 1e

kwart 18e eeuw, Idem ter gedachtenis van Anthonie van Leeuwenhoek met decor van een obelisk, onbekend merk, 1740, Twee kleine idem, met resp. bloeiende planten en vogels voor een hekwerk, en rivierlandschap met twee Chinezen bij een theeceremonie, 1e helft 18e eeuw, Idem geschulpt en met resp. een Hollands landschap met herder en Grote idem met Christus en de Samaritaanse, midden 18e eeuw, Grote idem met Poseidon die de zegekar van Peleus en Thetis ment, gedateerd 1735, Ronde schaal met deksel en geluksmotieven in medaillons, bloemtakken en insecten, Jan Theunis Dextra, „De Grieksche A", (Delfts of Frans?), omstr. 1800; polychroom en paars Delfts aardewerk: Inv. 10334 t/m 10366, Vijfledige houder voor olie- en azijnstel bestaande uit verbonden bakjes, met rode bloemen en groen gebladerte; Louwijs Fictorsz., „De Dobbele Schenckan", omstr. 1715, Botervlootje voorstellende een jongen op een bok met polychroom decor, Anthonie Pennis, „De Twee Scheepjes", omstr. 1759—1782, Peper- en zoutstel voorstellende een jongen op een bank voor een boomstronk, in de handen twee bakjes, met decor idem, ongemerkt, 3e kwart 18e eeuw, Achtkantige Cachemire vaas met deksel en polychroom decor van bloeiende planten in een landschap, verdeeld over afzonderlijke velden, Lambertus van den Eenhoorn, „De Metalen Pot" of Louwijs Fictorsz., „De Dobbele Schenckan", Kleine Cachemire pul met polychroom decor van bloeiende planten en bamboestam met vogel, „De Roos", beide 1e kwart 18e eeuw, Zittende Hotei-figuur het gewaad met polychroom bloemdecor, omstr. 1700, Jongen in kinderstoel met vogel, Meisje in idem met peer, beide rood en zwart, 18e eeuw, Twee koeien (elk met zittende melker) in blauw, geel en groen, IJsbrand van Duyn, „De Porceleyne Schotel", omstr. 1782–1800, Twee liggende koeien op grasgrond, met polychroom decor, 2e helft 18e eeuw, Paard met zadel, schabrak en net en polychroom decor, Johannes Pennis Sr, „De Porceleyne Schotel", 3e kwart 18e eeuw, Twee gezadelde paarden over een hek springend in rood, groen en geel, einde 18e eeuw, Twee peren op schildjes, het ene hartvormig, het andere geschubd, zelfde kleuren plus blauw, 3e kwart 18e eeuw, Bliksembord met bloeiende planten in wolkenmedaillon en medaillons met bloemmotieven, gescheiden door bloeiende planten en het blik-

semmotief, zelfde kleuren, merk „De Witte Starre", 18e eeuw, Bord met decor van een vaas met bloemen en vogels, Scheerbekken met decor van bloemenmanden in medaillons, Bordje idem, beide Jan Theunis Dextra, „De Grieksche A", Twee waaierbordjes met een bloemenvaas, palmbladeren en arabesken, onbekend merk, alle zelfde kleuren, 3e kwart 18e eeuw, Twee idem, „De Lampetkan", 2e helft 18e eeuw, Langwerpige plaquette met de personificatie der natuurwetenschappen tussen putti, in blauw, geel, groen en mangaan, Kleine idem met polychroom decor van een kraaiende haan op een bergje tussen bloemranken, Kleine idem met bloemenvaas op een tafel, papegaaien en insecten, 2e kwart 18e eeuw, Twee tableaux (pendanten) elk van zes paarse tegels, resp. voorstellende een nar met zwaard tussen de woorden „Hoor Gek", en een dergelijke figuur tussen de woorden „Ik komje bij sot", in palissander lijsten, einde 18e eeuw, Polychroom bord in Imari-stijl met Japanse figuren in een tuin met hek en tafel met bloemversiering, Pieter Adriaensz. Kocx, „De Grieksche A", Klein idem met een tafel met bloemenvaas tussen vogels en bloemen, moffeltechniek, beide 1e kwart 18e eeuw, Rechthoekige dito polychrome plaquette in Imari- en Kakiëmonstijl met Japans huis en tuin met figuren en tafel met bloemenvaas, techniek idem, 1e helft 18e eeuw, Dito polychroom botervlootje in Kakiëmonstijl met vis en cartouche tussen bloemranken, techniek idem (het deksel ontbreekt), 2e kwart 18e eeuw, Dito mosterdpotje met deksel en decor van een berglandschap met bouwvallen, navolging van Saksisch porcelein, techniek idem, Twee dito paarden met zadel en schabrak, Twee dito gezadelde idem springende over een hek, Delfts of late navolging, 4e kwart 18e eeuw of later, Zittende dito Kwan Yin met appel, Pieter Adriaensz. Kocx, „De Grieksche A" of vals, Staande vrouwenfiguur met viool en dito decor, beide Delfts of late navolging, einde 18e eeuw; Duits aardewerk: Inv. 10367 t/m 10374, Kan met rivierlandschap en stadsgezicht met jacht- en visserijtaferelen in fletsblauw en paars op lichtblauw, Baireuth, met zilvermontuur, Augsburgse keur, 1696, Idem met taferelen uit het leven van Christus in geel en blauw, Hanaus aardewerk met tinmontuur, einde 17e eeuw, Bierpul met polychroom

paard en bloemenstruiken, met tinmontuur, 2e helft 18e eeuw, Stoofje met testje en blauw bloemdecor, Twee kleine ovale plaquetten met borstbeelden in blauw en mangaan, beide 3e kwart 18e eeuw, Groot blauw bord met de verloren zoon feestvierende, Hannover–Münden, 1777, Bord met polychroom Chinees decor van bloemen en vogels, Ansbach(?), 18e eeuw; glaswerk: Inv. 10375, Twee Hollands-Venetiaanse glazen met vleugelversiering van draadglas in blauw en rood, 18e eeuw; beeldhouwwerk: Inv. 10854, Gebeeldhouwde figuur der Hl. Odilia, Duits omstr. 1500, gepolychromeerd lindenhout; bovendien met het overige teruggenomen doch ter veiling de volgende stukken blauw Delfts aardewerk aangekocht: Inv. 10305, Tweeledige houder voor olie- en azijnfles met Chinees rivierlandschap, 1e kwart 18e eeuw; Inv. 10308, Achtkantig schaaltje met opstaande rand en rozentakken binnen een rankenornament, Louwijs Fictorsz., „De Dobbele Schenckan", einde 17e eeuw; Inv. 10311, Bierkan met een pauw, bloemen en arabesken en latere tinmontuur, 1e kwart 18e eeuw; Inv. 10315, Tulpenvaas met achthoekig deksel waarop zeven tulpenhouders en bloemen, vogels en ranken, Anthonie Jeronymus van der Kloot, „De Drie Vergulde Astonnekens", omstr. 1700; Inv. 10322, Bord met bloemdecor en ingedeelde rand, „De Roos"; Inv. 10325, Achthoekig-vierkante plaquette met Chinese figuur bij een tuinhek met bloeiende boom, beide 1e kwart 18e eeuw;

Door de erven van wijlen mevr. de wed. E. S. Gompertsz-Josephus Jitta alhier: Z. nr, Bordje van polychroom Chinees eierschaalporcelein met twee figuren, 18e eeuw, met goedvinden der erven aangekocht door de firma A. Nijstad te Lochem ten behoeve van een gegadigd verzamelaar;

Door het college van kerkvoogden der Nederlands Hervormde Gemeente alhier: hist. cat. 1928 nr 1334, Archiefkast in twee verdiepingen, met sluitstang en hangsloten, 1e helft 17e eeuw, eikenhout, afkomstig uit de Janskerk; Inv. 10790, Gedenkplaat uit de graftombe van Thomas Basin, bisschop van Lisieux, in dezelfde kerk, 1491, koper.

Uit bruikleen van het museum terugontvangen werden:

Van het stadhuis der gemeente Utrecht: Inv. 9404, T. van Ham,

„Riviergezicht bij Lent", litho, 1944; sch. cat. 1952 nr 81, J. C. Droochsloot, „De getrouwe en de onnutte dienstknecht", 1635;

Van het bureau van de commandant der Brandweer (Minrebroederstraat 5): sch. cat. 1952 nr 1038, D. de Blieck, „Kerkinterieur", 1653;

Van het bureau van de kinderrechter (Wittevrouwensingel 27): sch. cat. 1952 nr 1035, A. van Beerstraten, „Gezicht op een zeehaven met de Utrechtse Mariakerk", 1661;

Van de Kamer van Koophandel en Fabrieken van Utrecht (Maliesingel 2): sch. cat. 1952 nr 21, Abr. Bloemaert, „Latona en de Lycische boeren", 1646;

Van het Zoölogisch Laboratorium der rijksuniversiteit alhier (Janskerkhof 3): sch. cat. 1952 nr 250, copie naar R. Savery, „Appelschimmel", 18e eeuw.

Uitgeleend aan tentoonstellingen e.d. en wederom terugontvangen werden:

Aan het Genootschap „Kunstliefde" alhier, herdenkingstentoonstelling „Nicolaas Beets": Inv. 8246/47, Thérèse van Duyll-Schwartze, „Portret van Ds Nicolaas Beets", 1881, Nederlands meester omstr. 1840, „Idem"; cat. 1904 nr 428, Twee mahonie stoelen in Louis Philippe-stijl met petit-point-bekleding waarin de wapens van Hengst en de Pesters, omstr. 1840; Inv. 8709/10, Twee vazen van wit melkglas, de een met artisjokvormig onderstuk, midden 19e eeuw;

Aan de Rederijkerskamer „Nicolaas Beets" alhier, voor een opvoering van Dr H. C. Valkema Blouw's bewerking voor het toneel van „De familie Kegge" onder auspiciën der stichting „Stadsontspanning" alhier: sch. cat. 1952 nr 129/30, H. J. P. Hanau, „Portret van F. J. Brands", Idem, „Portret van Mevr. A. M. Brands-Haan", pendant van het vorig nr, beide 1854; sch. cat. 1952 nr 1272 en 1274, J. H. Neuman, „Portret van Dr Carel Jozef van der Muelen", Idem, „Portret van mevr. Maria Henriëtte van der Muelen van Maarssebroek-van der Muelen", beide omstr. 1830; Inv. 8184, Empire ameublement ingelegd met ebbenhout en koper en bekleed met goudgeel gestreept trijp (canapé, twee fauteuils en vijf stoelen), omstr. 1815; Inv. 8187, Ronde tafel met koperen banden en rustende op vier klauwen; Inv. 6208, Pianoforte gemerkt „Pougeois, Paris", beide

1e helft 19e eeuw, alle mahoniehout; Inv. 8701, Vurenhouten met rood fluweel beklede turfkist, 3e kwart 19e eeuw; cat. 1904 nr 417 $^{3}\times$, Notenhouten Lodewijk XV-fauteuil met latere gebloemd trijpen bekleding, midden 18e eeuw; cat. 1904 nr 1923, Kistje bekleed met goudleer, Frans, 2e helft 17e eeuw; cat. 1904 nr 427 $^{2}\times$, Mahonie ronde tafel met koperbeslag, marmeren blad en rustende op drie poten, 1e kwart 19e eeuw;

Aan Teylers-Stichting te Haarlem, tentoonstelling „Bloemenwereld", Inv. 10897, Fl. Verster, „Chrysanten", 1893; Inv. 9885, W. Vaes, „Vaas met anemonen", omstr. 1920;

Aan het Stedelijk Museum „Het Prinsenhof" te Delft, tentoonstelling „Kind en Spel", Inv. 9851, Linnenpersje, model; Inv. 6311, Theestoof met ketel; Inv. 7118, Kinderstoel; Inv. 10752, Pop gekleed naar de mode van 1760, omstr. 1760; cat. 1904 nr 2098, Twee notenhouten Lodewijk XIV-stoeltjes bekleed met lichtblauw damast, 1e helft 18e eeuw; Inv. 9636 t/m 9638, Poppen-schommelwieg met blauwgeruite matrasjes, -vuurmand en -luiermand, alle midden 19e eeuw, witgelakt ijzer; Inv. 6598, Mahonie stoofje, Inv. 8600, Model van een dito theestoofje met bronzen testje, 19e eeuw; cat. 1904 nr 434×, Mahonie poppenameublement met kleurig geborduurde bekleding; Inv. 9971, Idem van gesneden been, beide midden 19e eeuw; Inv. 6753, Speelgoednaaimachine, Inv. 6105, Springtouwtje met benen handvatten, beide 19e eeuw; Inv. 8598, Speelgoedpendule onder stolp, omstr. 1880; Z. nr, Kinderspel „Les Chinois en jeu", 19e eeuw; cat. 1904 nr 2090, Zeven stuks speelgoedzilver, 17e eeuw; Inv. 6083, Zilveren speelgoed-wafelijzer, 19e eeuw;

Aan de Rijksacademie voor Beeldende Kunsten te Rotterdam, als examenmateriaal de volgende stukken kant: Inv. 7113, Strook Hollandse kloskant, 17e eeuw; Inv. 7786, Manchet van duchessekant, 19e eeuw; Inv. 5591, Strook Mechelse kloskant („Malines à point de reprise"), 17e eeuw; Inv. 5508, Stukje Mechelse kloskant, midden 18e eeuw; Inv. 7080, Strook Vlaamse kant „à cinq trous", 18e eeuw; Inv. 7075, Kraagje van Mechelse kloskant, 19e eeuw; Inv. 7094, Strook Binchekant van Vlaams type, 18e eeuw; Inv. 8033, Diverse stroken kant, 19e eeuw: a. met roset, Buckinghamkant

(Engelse navolging van Rijsselse kant), b. Mechelse kloskant, c. Italiaanse naaldkant, d. Mechelse kloskant op Vlaamse grond, e. Rijsselse kloskant, f. point de Paris, g. Buckingham-kloskant (navolging van Rijsselse kant), h. machinale kant, i. Brusselse „point d'Angleterre", j. point de Paris met Rijsselse kloskant (z.g. fond chant);

Aan het Gemeentemuseum te Arnhem, tentoonstelling „Zeventiende-eeuwse meesters uit Gelders bezit": sch. cat. 1952 nr 1135, C. de Man, „De goudweger", 2e helft 17e eeuw;

Aan het Stedelijk Museum te Brugge, tentoonstelling „Het portret in de oude Nederlanden": sch. cat. 1952 nr 260, J. van Scorel, „Portretreeks van vijf leden der Utrechtse Jerusalemsbroederschap", 1541;

Aan de gemeente IJzendijke, tentoonstelling „De jacht in de kunst": sch. cat. 1952 nr 146/47, M. d'Hondecoeter, „Rivierlandschap met vos en gevogelte", 1678, Idem, „Jachtstilleven", 4e kwart 17e eeuw; sch. cat. 1952 nr 336, J. Weenix, „Dood wild", einde 17e eeuw; sch. cat. 1952 nr 1350, E. Vonck, „Vogelstilleven", 2e kwart 17e eeuw; sch. cat. 1952 nr 156, W. van Honthorst, „Portret van Louise Henriëtte van Nassau als Diana", 1643;

Aan het Dordrechts Museum, tentoonstelling „Schilders, Schilderen, Schilderijen": sch. cat. 1933 nr 478, J. Mankes, „Zelfportret", 1909; Inv. 7775, W. B. Tholen, „Idem", 1914;

Aan het Gemeentemuseum te Arnhem, tentoonstelling „Arnhemse Meesters": Inv. 8432, Gijs Jacobs van den Hof, „Tamara", brons, 1932; Inv. 8836, Dick Ket, „Stilleven met witte vaas, viool en boeken", 1930;

Aan het Gemeentemuseum te 's-Gravenhage, tentoonstelling „Pluche en Plastic": Inv. 10066, Reformjapon van lichtblauwe zijde met groene kralen, ontwerp en uitvoering Vakschool voor Verbetering van Vrouwen- en Kinderkleding te Amsterdam, 1912; Z.nr, Witkatoenen onderjurk met geborduurde rand, 1e kwart 20e eeuw;

Aan het Rijksmuseum Twenthe te Enschede, tentoonstelling „Geheimen van de Grond" ter gelegenheid van de 80e geboortedag van zijn directeur Dr J. H. van Heek: Z. nr, Zilverbeslag van een riemtong met gedreven geometrisch ornament, Kegelvormig drinkglas met geronde bodem, Vier benen sleutels, alle Merovingisch, omstr. 600;

Aan de Kunsthalle te Zürich, tentoonstelling „Holländer des 17en Jahrhunderts", welke vervolgens *te Rome in het Palazzo delle Espozioni*, en *te Milaan in het Palazzo Reale* is getoond: voor Zürich: sch. cat. 1952 nr 239, P. J. Saenredam, „Interieur der St Janskerk te Utrecht", 1645; sch. cat. 1952 nr 51, H. ter Brugghen, „Roeping van Mattheus", 1621; sch. cat. 1952 nr 247, R. Saverij, „Bloemenstilleven", 1601 (of -4); voor Rome en Milaan: dezelfde drie schilderijen tezamen met: sch. cat. 1952 nr 216, C. van Poelenburgh, „Landschap met de vlucht naar Egypte", 1626;

Aan het Universiteitsmuseum alhier, tentoonstelling „Honderd jaar Sterrewacht op Sonnenborgh": sch. cat. 1952 nr 1031, „Gezicht op de Smeetoren te Utrecht", 1822; Inv. 10839, Ziekenhuisbriefje van het oude Stadsziekenhuis alhier, 1848;

Aan het Stedelijk van Abbe-museum te Eindhoven, tentoonstelling „Onze beeldhouwkunst der late middeleeuwen", welke vervolgens te *Utrecht in het Museum voor Nieuwe Religieuze Kunst* is getoond: hist. cat. 1928 nr 1101, Gebeeldhouwde groep voorstellende St Maarten met de bedelaar, Noordnederlands, eikenhout, afkomstig uit kasteel de Wiers bij Jutphaas, hist. cat. 1928 nr 1388, Grafmonument voor een geestelijke voorstellende de Hl. Maagd met het Christuskind, St. Jacob en de geknielde stichter in een nis met hogels, kalksteen, hist. cat. 1928 nr 1496, Gebeeldhouwde gewelfsleutel met St. Hieronymus als kardinaal, gepolychromeerde kalksteen, alle 2e helft 15e eeuw;

Aan het Stedelijk Museum „Het Prinsenhof" te Delft, tentoonstelling „Het Blazoen": hist. cat. 1928 nr 1577, Grafsteen van een lid van het geslacht Drakenborch, 2e helft 14e eeuw, zwarte kalksteen, afkomstig van het Wittevrouwenklooster; hist. cat. 1928 nr 644, Gebeeldhouwd schoorsteenfries met drie medaillons, het middelste met de Hl. Maagd met het Christuskind en de maansikkel, de beide overige met figuren houdende de alliantiewapens resp. van Asch-van Gruenenborch en van Vianen-Gerstman, vóór 1531, kalksteen met resten van polychromie, afkomstig van een huis in de Korte Nieuwstraat; hist. cat. 1928 nr 655×, Fragment van dergelijk schoorsteenfries met middenpilaster en twee cartouches met saters, die de wapens van Hoxwier en Appeltern houden, midden 16e eeuw, eikenhout, af-

komstig van de boerderij „De Numerie" tussen Utrecht en Rhijnauwen; hist. cat. 1928 nr 1090, Twee gebeeldhouwde paneeltjes resp. met het wapen van Zuylen van Nijevelt en met een gehelmde manskop, begin 16e eeuw, eikenhout, afkomstig van kasteel De Haar bij Vleuten; Inv. 9507, A-jour gebeeldhouwd sierstuk met kardinaalswapen, Italiaans, midden 17e eeuw, lindenhout;

Aan Milaan in het Palazzo Reale voor de in 1952 gehouden Van Goghtentoonstelling: Inv. 7635-1, A. van Rappard, „Drentse spinster" en Inv. 7634-7, idem, „Fabrieksinterieur", 2e helft 19e eeuw, welke werken door bemiddeling van het Rijksmuseum Kröller-Müller te Otterlo werden terugontvangen.

In bruikleen ontvangen voor tentoonstellingen en wederom teruggegeven werden:

de in het vorige jaarverslag vermelde verzameling reproducties naar tekeningen van Leonardo da Vinci, vervaardigd door de Italiaanse staatsdrukkerij, voor de reizende Unesco-expositie „Herdenkingstentoonstelling Leonardo da Vinci" (14 December 1952—4 Januari 1953), die werd doorgezonden naar Vlissingen, het volgend station in de reeks van plaatsen waar de expositie is te zien geweest;

van 28 Juni tot 28 September, tentoonstelling „Nederlandse Architectuurschilders 1600—1900": een collectie schilderijen, tekeningen, schetsboeken en andere boekwerken, van de volgende inzenders: H. M. de Koningin; H.K.H. Prinses Wilhelmina der Nederlanden; mevr. A. M. Nienhuys-Versteegh te Aerdenhout; het Stedelijk Museum te Alkmaar; H. E. ten Cate te Almelo; 's Rijksmuseum, 's Rijksprentenkabinet, de Gemeente-Musea (Stedelijk Museum, Museum Fodor, Museum de Waag), de kunsthandels P. de Boer en W. Paech en de heren B. de Geus van den Heuvel en Bernard Houthakker, allen te Amsterdam; Mr M. J. S. te Bergen (N.H.); het Herzog Anton Ulrich-Museum te Brunswijk; de Musées Royaux des Beaux-Arts de Belgique te Brussel; Sir Cecil Newman Bt. te Burloes Royston (Herts.); Sir Bruce Ingram O.B.E., M. C. te Chesham (Bucks.); het Stedelijk Museum „Het Prinsenhof" te Delft; het Dordrechts Museum en het Gemeente-Archief aldaar; The Natio-

nal Trust te Dorking (Surrey); The National Gallery of Scotland te Edinburgh; Frans Jurgens te Englefield Green (Surrey); 's Rijksmuseum Twenthe te Enschede; Lewis S. Fry M.D. te Epping (Essex); Mrs E. S. Borthwick-Norton te Fareham (Hunts.); het Augustiner-Museum te Freiburg i. Br.; de Glasgow Art Gallery aldaar; Dr D. Hannema te Goor (Ov.); het Koninklijk Kabinet van Schilderijen „Mauritshuis", de Dienst voor 's Rijks Verspreide Kunstvoorwerpen, 's Rijksdienst voor de Monumentenzorg, het Gemeentemuseum, Dr H. P. Bremmer, H. Katz, de heer en mevr. F. Lugt, de kunsthandels G. J. Nieuwenhuizen Segaar en P. A. Scheen, de heer en mevr. F. H. A. A. Wagner-de Wit, allen te 's-Gravenhage; het Gemeente-Archief, Teylers Stichting, mevr. A. Roodenburg-van der Endt, allen te Haarlem; de Kunsthalle te Hamburg; P. van Leeuwen Boomkamp te Hilversum; mevr. J. C. van Valkenburg-van Schaardenburg te Huizen (N.H.); het Tiroler Landesmuseum Ferdinandeum te Innsbruck; de Staatliche Gemäldegalerie te Kassel; Dr A. A. Eecen te Leeuwarden; het Leidse Volkshuis te Leiden; de Misses R. en J. Alexander, Mr en Mrs E. Assheton Bennett, Arthur Tooth and Sons, allen te Londen; het bestuur der Godshuizen te Middelburg; Sir Edmund Bacon Bt. te Norwich (Norfolk); 's Rijksmuseum Kröller-Müller te Otterlo; de Galleria Nazionale della Sicilia te Palermo; het Musée du Louvre te Parijs; N.U. Busiri Vici te Rome; het Museum Boymans en W. van der Vorm Sr te Rotterdam; The John and Mable Ringling Museum of Art te Sarasota (Fl.); het Gemeente-Archief, de diaconie der Hervormde Gemeente, Dr H. van der Vuurst de Vries, alle alhier; het Kunsthistorisches Museum (Gemäldegalerie) te Wenen; en een aantal particuliere collecties uit Amerika, Engeland, Nederland en Zwitserland;

van 1 tot 27 September, tentoonstelling Karel van Seben: een collectie schilder- en beeldhouwwerk van deze, aan de kunstenaar;

op 30 September, tentoonstelling van affiches en schildersprenten georganiseerd door de heer P. F. van Overbeeke, gemeentelijk inspecteur voor onderwijs en jeugdzorg alhier: een verzameling grafiek en affiches, aan deze;

van 29 October tot 3 December, tentoonstelling „Utrechtse

Archieven" georganiseerd door Rijks- en Gemeente-Archief van Utrecht: een verzameling archivalia, boekwerken, fotografieën, zegels, zegelstempels enz., aan de beide archieven behoudens enkele stukken die door deze aan het Koninklijk Huisarchief en het Algemeen Rijksarchief beide te 's-Gravenhage en aan het Centraal Museum en het Provinciaal Utrechts Genootschap alhier zijn geretourneerd;

van 10 tot 27 December, tentoonstelling „Europese meesters vóór 1860", een reizende Unesco-tentoonstelling van reproducties naar schilderijen van meesters der Europese schilderkunst: een collectie kleurenreproducties, doorgezonden naar het volgende station Appingedam in de reeks van plaatsen waar deze zijn getoond.

Bewaargeving: Het aantal bewaargevingen, dat aan het einde van 1952 zeven bedroeg, is dit jaar hetzelfde gebleven.

Bibliotheek: De kunsthistorische handbibliotheek werd met de volgende aanwinsten verrijkt:

A. *Door schenking:* Arno Berg en Reidar Kjellberg, „Hugo Lous Mohr's Ceiling Paintings in Oslo Cathedral", uitg. Oslo Sparebank, aldaar 1952, van de directie der bank; Oliver W. Larkin, „Art and Life in America", New York 1949, van de United States Information Service te 's-Gravenhage; J. Küppers, G. H. M. van Arkel en G. Gouda, „Provinciale Almanak voor Utrecht", 25e jrg., Alphen a/d Rijn 1953, van eerstgenoemde alhier; Germaine Cart, Molly Harrison en Charles Russell, „Museums and Young People", uitg. I.C.O.M., 1952, van de I.C.O.M. te Parijs; Flora Gill Jacobs, „A History of Doll Houses", New York 1953, van de schrijfster (geruild tegen foto's van het Centraal Museum); A. E. d'Ailly, „Repertorium van de profielen der stad Amsterdam en van de plattegronden der schutterswijken", uitg. Gemeentearchief te Amsterdam, 's-Gravenhage 1953, van het Departement van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen aldaar;

B. *door aankoop:* Bernard Rackham, „Italian Maiolica", Londen 1952; Monumenten van Geschiedenis en Kunst in de Provincie Limburg, afl. 1 t/m 4, uitg. Afd. A van 's Rijks Commissie voor de Monumenten, 's-Gravenhage resp. 1926, 1930, 1935, 1938; Dr Hein-

rich Getzeny, „Der Mittelrheinische Altar im Erzbischöflichen Diözesanmuseum zu Utrecht", Stuttgart 1928; W. B. Honey, „European Ceramic Arts from the End of the Middle Ages to about 1815", Londen 1952; Dr E. J. Haslinghuis, „Bouwkundige termen, Woordenboek der Westerse architectuurgeschiedenis", Utrecht 1953; Hans Jantzen, „Das niederländische Architekturbild", Leipzig 1910; Dr Walter Kampert, „Internationales Kunst-Adressbuch", Berlijn 1952/53; Catalogue of the Collection of Dutch and Flemish Still-life Pictures, Bequeathed by Daisy Linda Ward, Ashmolean Museum, Oxford, aldaar 1950; E. Benezit, „Dictionnaire des peintres, sculpteurs, dessinateurs et graveurs" dl VI, Parijs 1953; Dr H. W. J. Kroes, „Duits Woordenboek", 2 dln (Duits-Nederlands en Nederlands-Duits), 's-Gravenhage 1951; Dr F. P. H. Prick van Wely, „Frans Woordenboek", 2 dln (Frans-Nederlands en Nederlands-Frans), idem 1949; Beniamino Dentici, „Italiaans Woordenboek", (Italiaans-Nederlands), 's-Gravenhage 1946; Roberto Longhi, „Il Caravaggio", Milaan 1952; A. J. J. Delen, „Rik Wouters", Antwerpen 1948; August Corbet, „Albert Saverijs", idem 1950; „Walter Vaes", idem 1948; „Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek" jrg. 1952/53, 's-Gravenhage; Georges Duthuit, „Les Fauves", Genève 1949; Willem Ensinck, „Otto van Rees", Helmond z.j.; Ir. G. Knuttel Jr, „Theo van Hoytema", 's-Gravenhage z.j. (1953); Jaarboekje van „Oud-Utrecht" jrg. 1953, alhier; Henri Hymans, „Antonio Moro", Brussel 1910; Paul Ferdinand Schmidt, „Geschichte der Modernen Malerei", Stuttgart 1952; N. Ottema, „De praktijk van het porcelein verzamelen", Amsterdam 1953.

Abonnementen: Oud-Holland (waarin opgenomen Historische Mededelingen van het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie te 's-Gravenhage); Ambacht; Bulletin van de Nederlandse Oudheidkundige Bond (waarin opgenomen Nieuwsbulletin van „De Museumdag"); The Art Bulletin; College Art Journal; Zeitschrift für Kunstgeschichte; Museum; Maandblad van „Oud-Utrecht"; Mededelingen van het Centraal Bureau voor Genealogie te 's-Gravenhage; Die Weltkunst; Apollo; Burlington Magazine; Mededelingen van de Dienst voor Schone Kunsten der Gemeente 's-Gravenhage; Bibliography of

the Netherlands Institute for Art History te 's-Gravenhage; Arts; Bulletin des Musées Lyonnais; Bulletin van de Stichting voor Culturele Samenwerking; Afl. Reallexikon zur Deutschen Kunstgeschichte;

gratis abonnementen: ICOM News, uitg. der Unesco te Parijs; Bulletin of the Museum of Fine Arts te Boston; Worcester Art Museum News Bulletin and Calendar; Boletin del Museo Nacional de Arte Decorativo te Buenos Aires; Vak- en Studieblad „De Schilder"; Neerlands Volksleven; Ons Museum, contactorgaan van de Vereniging van Vrienden van het Museum voor het Onderwijs te 's-Gravenhage; Mededeling van „De Grafische", Vereniging tot Bevordering der Grafische Kunst; Bijdragen en Mededelingen van het Rijksmuseum voor Volkskunde „Het Nederlands Openluchtmuseum" te Arnhem; Mededelingen uit „Het Peperhuis", Zuiderzee-Museum te Enkhuizen; Bulletin van het Rijksmuseum te Amsterdam; Vijesti, communications de la société des conservateurs des musées et des bureaux des monuments historiques de la Yougoslavie; Bulletin van het Museum Boymans te Rotterdam.

Bezoek

Het aantal bezoekers van het museum en de tentoonstellingen bedroeg in 1953: 31.630 (v.j. 42.079).

Museum Agnietenstraat: 5.119 (v.j. 5.449) bezoekers van *f* 0,20; 6.420 (v.j. 6.192) van *f* 0,10; 600 van *f* 0,05; 2.581 (v.j. 3.807) kosteloos; 1.795 (v.j. 1.670) met schoolkaarten; 29 (v.j. 8) met jaarkaarten; via de afdeling Nieuwere en Moderne Kunst, Maliebaan 42, geen (v.j. 4).

Het aantal uitgereikte schoolkaarten bedroeg 1.780 (v.j. 2.253); jaarkaarten 14 (v.j. 7); jeugdverenigingskaarten 28 (v.j. geen); aan 1 persoon (v.j. 1) werd een doorlopend toegangsbewijs verstrekt met vergunning tot tekenen en copiëren.

Afdeling Nieuwere en Moderne Kunst, Maliebaan 42 (geopend 17 Mei 1952): 750 (v.j. 587) bezoekers van *f* 0,20; 1.118 (v.j. 954) van *f* 0,10; 541 (v.j. 334) kosteloos; 1.040 (v.j. 642) met schoolkaarten;

12 (v.j. 1) jaarkaarten; 1.221 (v.j. 476) via museum Agnietenstraat.

Tentoonstellingen: „Herdenkingstentoonstelling Leonardo da Vinci", 13 December 1952—4 Januari 1953: totaal aantal bezoekers 2.562; in 1953: 573, waarvan 116 à *f* 0,30; 390 à *f* 0,20; 55 met schoolkaarten; 12 gratis.

„Honderd jaar Religieuze Kunst", 28 April—15 Juni: totaal aantal bezoekers aan de expositie in de Agnietenstraat 2.491, waarvan 2.259 betalenden, 232 gratis.

„Schilder- en Beeldhouwwerk", door Karel van Seben 1—22 September: totaal aantal bezoekers 386. Dit zijn allen museumbezoekers, die gratis toegang hadden tot deze tentoonstelling.

„Nederlandse Architectuurschilders 1600—1900", 28 Juni—28 September: totaal aantal bezoekers 5.305, waarvan 2.249 à *f* 0,75; 1.632 à *f* 0,50; 41 à *f* 0,25; 679 schoolkaarten; 704 gratis.

„Schoolprenten", 30 September: totaal aantal bezoekers 67, allen gratis.

„Utrechtse Archieven", 29 October—3 December: totaal aantal bezoekers 2.227, waarvan 327 à *f* 0,40; 654 à *f* 0,25; 375 à *f* 0,10; 659 met schoolkaart; 212 gratis.

„Europese Meesters vóór 1860" (Unesco), 10—27 December: 962 waarvan 170 à *f* 0,40; 471 à *f* 0,25; 261 met schoolkaart; 60 gratis.

Verkoop museum-uitgaven.

Van de catalogus van het Historisch Museum der stad Utrecht werden verkocht 23 (v.j. 30) exemplaren; van de catalogus Schilderijen Centraal Museum 86 (v.j. 198); van de wegwijzer door het Centraal Museum in het Nederlands 2 (v.j. 193), uitverkocht; van de wegwijzer door het Centraal Museum in het Frans 1 (v.j. 22); van de gids en catalogus „De Costuumverzameling in het Centraal Museum 15 (v.j. 13); van het bijbehorende mapje 22 (v.j. 12); van de catalogus voor de afdeling Nieuwere en Moderne Kunst in de Maliebaan 290 (v.j. 290); van de catalogus der tentoonstelling „Nederlandse Architectuur-schilders" 676; van de catalogus der tentoonstelling „Utrechtse Archieven" 277; van de catalogus der tentoonstelling „Utrechts Zilver" 1952 5; van de catalogus der tentoonstelling „Caravaggio en de Nederlanden" 1952 58; van de catalogus der tentoonstelling „Mo-

derne Deense Kunstnijverheid" 1950 1; van de catalogus der tentoonstelling „Utrechts Kunst in Opkomst en Bloei" 1948 1; van de catalogus der „Willibrord-Tentoonstelling" 1939 1;

Aan foto's werden verkocht: fotobriefkaarten 3.159 (v.j. 2.644); fotobriefkaarten in kleur 294 (v.j. 1.044); series fotobriefkaarten 29 (v.j. 23); 507 (v.j: 380) foto's van *f* 1,50; 60 (v.j. geen) foto's van *f* 1,25; 165 (v.j. 79) foto's van *f* 1,—; 5 (v.j. geen) foto's van *f* 0,75; 18 (v.j. 5) foto's van *f* 0,50; op bestelling werden gemaakt: 31 (v.j. 4) opnamen van *f* 5,—; 18 (v.j. 2) opnamen van *f* 4,—; 11 (v.j. geen) opnamen van *f* 3,25; 1 (v.j. geen) opnamen van *f* 3,—; 8 (v.j. 1) opnamen van *f* 2,50; aan diverse foto's werd nog geleverd tot een bedrag van *f* 78,70.

Rondleidingen.

In het Museum Agnietenstraat zijn in het totaal 92 (v.j. 29) rondleidingen gehouden met een totale deelneming van 1.822 (v.j. 812) personen, waarvan 31 (v.j. geen) van *f* 1,—; 343 (v.j. 223) van *f* 0,50; 329 (v.j. 344) van *f* 0,10; 1.119 (v.j. 245) kosteloos.

Op de tentoonstelling „Leonardo da Vinci": 3 rondleidingen met een totale deelneming van 111 personen, in 1953 1 rondleiding met 33 pers. à *f* 0,50.

Op de tentoonstelling „Nederlandse Architectuurschilders": 20 rondleidingen met een totale deelname van 452 personen, waarvan 3 van *f* 1,—; 243 van *f* 0,50; 43 van *f* 0,10; 163 kosteloos.

Op de tentoonstelling „Europese Meesters vóór 1860": 2 rondleidingen met een totale deelneming van 22 personen à *f* 0,50.

In het Museum Nieuwere en Moderne Kunst, Maliebaan: 6 (v.j. 4) rondleidingen met een totale deelneming van 133 (v.j. 67) pers., waarvan 35 (v.j. 13) van *f* 0,50; 98 (v.j. 54) kosteloos.

Voorts werd ontvangen bij verkoop in de hal aan procenten van verkochte boeken, kleurenfoto's, e.d. betrekking hebbende op kunstschatten in het Centraal Museum ten bate van het Museumfonds *f* 113,98 (v.j. *f* 98,26).

De Directrice van het Centraal Museum,

Dr. M. ELISABETH HOUTZAGER.